

CARTILE SATEANULUI ROMANU.

Descépta-te Romane!

CARTEA II.

FEBRUARIE

AN. VII. 1882.

Poporului romanu.

*Suntu multe veacuri decându in lume
Lupti cu-a t'a sôrte, poporulu meu,
Avându cá arma numa-álu teu nume
Si scutu — credintãa sênului teu!*

*Fost'ai cá sclavulu legatu de glãa,
Si biat'a tiêra plangea — amaru —
Precându pagânii — 'n scump'a-ti moșta
Profanáu pâna si santulu altariu;*

*Si toti se stinseru — cum se topesce
Néu'a de radiulu stralucitoriu —
Si lumea 'ntréga astadi privesce
In tene-unu mandru si bravu poporu!*

*Romani! e tempulu de-'nsufletâre,
Destulu strainii si-au risu de noi,
In nóptea trista de umilire,
De grea 'ncercare si de nevoi*

*Uniti in cugetu si-'n sêmtieminte
Unulu cu altulu toti se lucramu,
Cá pre-a culturei cale-'nainte
Cu pasi gigantici se progresamu!*

*Candu trece noptea vigeliósa
Si 'n ceriu straluce iar' dalb'a dã,*

Drumasiulu noptiei intunecose —

Nu se mai teme cà-a ratací;

Si cându poporul se redescépta

Din nepasarea somnului greu,

Venitoriul dulce 'n lume-lu ascépta,

Si 'n ceriu suride chiar' Domnedieu!

Pas' dar' Natiune scumpa romana!

Cu pasi gigantici cu pasi de doru;

Domne-alu poporeloru! cu sant'a-ti mana

Condà la gloria acestu poporu!

V. B. MUNTENESCU

Uritulu Satului

séu

Unu Invetiatoriul bravu si unu Satu slabu.

(Urmare.)

Se adunara cu scómotu pre piati'a noroiosa delânga be-
serica: Tóderu dechiarà ca nu-si va dá boii si carulu seu;
Selagianu ca va sdrobí capulu celui de-antâiu perceptoru
care i va cere vre-unu cruceriu spre acestu scopu; Irin'a
Ardeleanu chiar' inca pasí la medilocu si dechiarà din parte-si
ca ea nu va jucá cu nici unu barbatu care se-ar' invoiu a
lucrá la acestu drumu. — Cârciunariulu, care singuru adună
dela sateni tóte bucatele de hrana si le ducea la orasiu spre
vendiare, dícea ca déca se va face drumulu celu nou se va
pagubí satulu si tienutulu intregu. Pânzariulu se temeá ca
nu va mai avé cui se-si vendia pânz'a s'a, pentru-ca satenii
'si voru aflá la orasiu pânzuri mai frumóse. Pravaliasiuulu
(boltasiulu) 'si temeá câscigulu seu de vendietorii cu siatra.
Cu totii 'si vedeau scurtate câscigurile loru; si pentru ace'a
se inpotriveáu cu celu mai mare focu la facerea acestui
drumu dicându ca decátu se se taie drumulu de tíera prin
Valeni mai bine ar' fí se se dé focu satului intregu.

In tempulu acestei sfatuirii, cârciumariulu impartia vi-narsu (tiuca) tare, pentru de-a mai mari prin acést'a poterea dovediloru s'ale. Ast'felu inpotrivirea crescú din ce in ce mai multu. Toti strigarà se dé o cerere ocârmuirei inpotriv'a taierei acestui drumu. Dar' in totu satulu singuru Vasilie Câmpeanu scieá scrie si asié siuguru elu erá in stare se scrie si acésta cerere. Alergara dara la scóia, si Grigorie Selagianu í-i descoperi ce doriau dela dênsulu. Invetiatoriulu parú uimitu.

— Ce? strigà elu, voiiti se ve inpotriviti la taierea unui drumu, care va se ne imbogatiésca satulu si tienutulu intregu?

— Nu voiimu se se taia acestu drumu! — respunserà o suta de guri de-odata.

— Dar' nu v'ati gânditu bine, dîse invetiatoriulu. A apropiá rodurile tiarinelor si economieloru nóstre de locul unde acele se petrecu, e a le urcá pretiulu lor; si drumulu ce are se se taia va face din Valeni o piatia a orasiului; facúndu-se acestu drumu, veti poté duce cu usiuretate la orasiu totu ce ve voru dá câmpii si turmele vóstre si veti poté vinde tóte bucatele de hrana cu unu pretiu de doue-trei ori mai mare decâtu cum le vindeti astadi.

— Nu-i dreptu strigà cârciumariulu infuriatu.

— Domni'a-ta chiar' dle cârciumariu, — urmà invetiatoriulu, — vei câscigá cá ospetariu ace'a ce pierdi cá negutiatoriu de bucate pentru hrana, ba inca si mai multu. Déca vá trece drumulu tierei prin satulu nostru, se voru abate pre la noi multíme de calatori, cari se voru incortelá la d-t'a. Credetíme ca inlocu de-a da cerere in potriua taierei acestui drumu, ar' trebuí se intetímu facerea câtu mai ingraba a lui; ostenél'a si cheltuial'a ce vi-se cere spre acestu scopu nu e decâtu o arvuna ale carei'a dobândi nu veti întârdia a le câscigá.

— Nu, strigà Selagianu, nu voiu acestu drumu. Déca se vá face drumulu de tíera pre la noi, se voru aduna aici ómeni cu bani, si nu vomu mai fí noi stapêni tiênutului.

— Fără a mai lua în séma si ace'a ca feciorii dela orasiu voru veni se ié in casatoria pre fetele nóstre cele mai frumoše, — urmă Tóderu.

— Ca voru veni coconitie frumoše, cãri ne voru face se pãremu urîte, — adausè Irin'a Ardeleanu.

— Si ca omenii se voru duce la orasiu se cumpere marfuri rele; — intregí pravaliasiulu.

— Nu voímu drumu, nu voímu drumu! repetarà toti intr'unu viersu.

— Afara de ace'a n'amu venitu se luamu invetiaturi dela Uritulu Satului, se ne serie cererea e totu ce poftimu dela densulu.

— Intr'adeveru nu potu, — respunsè invetiatoriulu, — cá-ci acést'a ar' insemná a da mâna de ajutoriu la o lucrare, care nu potu se o incuviintiezu nici cá fientia eugetatore, nici cá romanu nici cá locuitoriu in Valeni. Cautati pre altu cenev'a carui'a se nu-i fia urita sarcin'a acést'a.

— Tu singuru esci in stare de-a ni-o impleni! — strigá cárciumariulu.

— Nu potu si nu vréu.

— Ce!? ne respinge!? intrerupsè catev'a voci.

— Trebuie se-lu silimu, — respunserà altele mai multe.

— Se serie! se serie! strigarà toti de-odata.

Dar' tari'a invetiatoriului in ce'a ce credea ca e bine erá neplecata. Elu dechiarà ca nu va serie cererea poftita; si nici amenintiarile nici loviturile multimei infuriate nu furá in stare a-lu face se-si schimbe hotarirea s'a.

In urm'a acestei'a poporulu se hotari a cercá pe unu omu de legi dela orasiu cá se le faca cererea. Selagianu fú incredintiatu cu acésta sarcina. Dar' erá târdia vremea; si trebuu se améne lucrulu pre a dóu'a dí. A dóu'a dí tempulu celu reu 'lu impedecà de-a face acésta cale; iar' a trei'a dí unele lucrari grabnice 'lu tienurá acasa. — Intru-ace'a taierea drumului fú incuviintiata si din partea ocârmuirei; si asié nu mai remanea alt'a decâtu a se apucá de lucru.

(Va urmă.)

Horea preotului.

— *Din vremea Turcului.* *) —

Fericitu p~~re~~ariu,
Măritu pecurariu;
Seraculu de mine!

Plugariulu merge cântându
Totu pe brazda siuerându;
Jelniculu de mine!

Plugariulu sătulu de pâne,
La amediadi dörme bine;
Truditulu de mine!

Si se scöla si mai ara
Fără grigia pâna-'n séra;
Grigitulu de mine!

Pecurariulu totu jintitia
Mânânce dela oitia;
Flamendulu de mine!

Si se culca-'n umbra désa
Unde-i umbr'a mai frumösa;
Uritulu de mine!

Pentru casiu si pentru pâne
Toti î-i dîcu cuvinte bune;
Hulitulu de mine!

Nime nu 'lu striga acasa
Vinö popa si botéza;
Peritulu de mine!

Ca de-asiu fi eu ca sí voi,
Nu m'asiu dá pe amëndoi;
Harniculu de mine!

C'asiu lasá sumanu-'n patu
Si asiu trece in Banatu;
Voiniculu de mine!

Si-asiu bate Turcii din tiéra
Si i-asiu face de ocará;
Vitézulu de mine!

Si v'asiu scöte din nevoia,
Cá se fiti cu buna voia;
Voiosulu de mine!

*) Din unu manuscriptu vechiu, impartasita, cu öre-cari schimbari, prin clericulu *Augustinu L. Purcariianulu.*

Amintiri din copilăria.

— *Despre fét'a padurei, strigoi, naluci s. a.* —

În anii copilăriei mele, ore întregi stăam cu gur'a cascata și cu mintea încordată ascultăm unele povestiri despre naluci, strigoi, priculici s. a. Nu-mi încapeam în piele cându auziam ca Jonulu Petri s'a întâlnit daunedî cu fét'a padurei, ca i-a desprinsu boii dela caru și că i-a mênatu pâna la vârful Obêrsiei de unde cu mare necasu, numai dupa trei zile, i-au adusu alti sateni. D'apoi cându auziam povestindu-se despre strigoi? — nu-mi gasiam locul unde se me potu ascunde mai bine, — me coperiamu pe capu și de frica numai cându și cându mai resuffiam. — Poporul nostru are o multime de povesti despre fét'a padurei, strigoi, priculici s. a. Si eu credu ca acelea 'su vrednice de a se descrie pentru că se se se pastreze, că și unele produse ale fantasiei (iscodiri ale inchipuirei) poporului romanu; și pentru-ace'a voiu se însemnu aici unele din numeroșele povesti auzite în copilari'a mea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

Fét'a padurei.

Erăm în vârsta de vré 10 ani, cându cu alti baietani me aflămu la câmpu, pascîndu vitele. Partea hotarului unde ne aflămu se chiamă „Fântanele.“ Boii coborira dela munte, deorece eră aprópe tîngulu (bâlcîulu), și că se nu sté numai înzadaru acasa, me tramisera parentii cu ei la pasiune. Fîresce, mie 'mi placea fórte tare a petrețe la câmpu pasiunându vitele, deorece că copilu de scóla nu mai aveam tempu de a amblá la vite, și asiá nu-mi remanea numai tempulu de vacatiune că se me desfatezu în cânteculu paseriloru și mirosulu floriloru și se admiru minunele și frumseti'a naturei prin lucrurile ziditorelui.

Mi pusé iubit'a mea mama nesce merinde în o traista de piele, unu frate mai mare 'mi facú unu sbiciu bunu, și aid' copile! Abia esisemi din ograda, cându éca chiaru mêná înca nesce boi prietenulu meu Mihaiu alui Mihaila a Dochii.

Hei! Boureanu! Hei! Surila! si asia mergeamu totu pocnindu de gândeai ca noi mênamu o ciurda întréga. — Ei! dar' ce e mai multu! . . câtu erám de mititelu totusiu in anim'a mea s'a fostu vêritu — nu sciu de pre ce carari o radia din „dragostea cea mai nebuna.“ Mi sau fostu aprinsu calcâile dupa An'a Magurelu. Cându ajunsemu pre dinaintea casei ei, pocniám si faceám o gâlceava, câtu vai, dómne! O zarii prin feréstra . . ! Hai cu noi . . ! Ea facú din capu, si îngânà ceva cuvente, cari póte ca nece ea nu li-a intielesu; — de alt' mentrea si ea erá chiar' de mesur'a mea“ !! . .

Pre cale ne mai capetamu soti; si asiá horindu, uiuindu ajungemu in „Fântânele“ Fântanelele, e o parte din hotaru atátu de frumósa si minunata incatu ochii nu se satura destulu de a o admira, mai cu séma déca te affí pre „picioarul prisacei“ de unde vedi întréga „Valea fântanelor.“ Ea are form'a unei caldari. Cóstele-i suntu infrumsetiate cu paduri de fagu si stejaru, pre margine cu mesteceni si aluni — Valea ins'a-si este strataiata de-alungulu cu o valicica cu apa buna si stêmperatoria carea recoresce pre celu obositu si uimesce pre celu ce o privesce de departe, — de unde-i pare unu riurelu de argintu, care trage in cursulu seu mii de floricele si fluturei, si care voiesce a ascunde in undele sale dragalasiile cântece ale paseriloru.

— Ce frumósa-i vér'a! — totu atátu e de dulce si copilari'a. Pre cea deántáia, traindu o admiramu in totu anulu, la cea de a dóu'a nece candu nu ne mai potemu re'ntorce. Singuru prin visulu amentiriloru ne mai trece câteodata ca: Cene amu fostu . . si ce am facutu?! Ochii se inéca in lacrimi, petiórele tremura sub greutatee trupului, ér' vocea si resuflulu numai din cându in cându esu cu o suspinare lunga!! . . Intrebáti pre celu albitu de povór'a aniloru, intrebati pre celu ce-i inca in puterea vietiei . . . si veti vedé cumu ve voru respunde despre copilaria. Dar' ce? spunemi insuti iubite cetitoriule: — place-ti a povestí de copilari'a ta . . ?

Da! sciu cá-ti place — si nece me indoiescu.

(Va urmá.)

JOANU NITIU.

Gacitura.

De Joanu Popiliu.

Eu amu unu fertatu de cruce,
Ce prin lume pribegesce
Nicairi nu se opresce.
Convenindu cu elu odata
Fara a-né desparti,
Fericirea-adeverata
Pre pamentu ar' inflori.
Ori si ce lucruri in lume
Atuncea suntu laudate,
Candu a nóstre doue nume
Le posiedu impreunate.
Far' alu meu fertatu de cruce
Ori si unde me voi duce
Nu voiu poté fi stimatu.
Dar' si elu — aci sub sóre
Far' a mele insusíri
Are pucina valóre
Nu-lu pré dorescu nicairi.
Binele celu multu din lume
Atunci este laudatu
Cându pórtá si alu meu nume,
La din contra-i ne-'nsemnatu!
Insotiéndu-me odata
Deplinu cu fertatulu meu
Atuncea din lumea tóta
Se-ar departa ori ce reu.
Inse noi aici sub sóre
Perfectu nu vomu conveni,
Spunemi dara fratióre
Cine suntemu — de-i gâci!

Terminulu de deslegare e 16/28 Februariu. — Intre deslegatori se voru sortid icóne, carti si alte obiecte frumóse.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru

Pop'a Nicolae F. Negrutiu in Gher'á.

Gher'á Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoran 1882.